

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ

Από την προϊστορική εποχή στη
Σάλη

- Στο νοτιοανατολικό άκρο της Δυτ. Θράκης παρουσιάζεται ανθρώπινη κατοίκηση ήδη από τα νεολιθικά χρόνια (4500-3000 π.χ.). Την εποχή αυτή συμβαίνουν μια σειρά από πολύ σημαντικές αλλαγές, που αποτελούν τη βάση του σύγχρονου πολιτισμού.

Προϊστορία

Εποχή του χαλκού

Η επόμενη περίοδος της προϊστορίας, η Εποχή του Χαλκού (3000-1050 π.χ.), αντιπροσωπεύεται περιορισμένα, όχι μόνο στην περιφέρεια της Αλεξανδρούπολης αλλά γενικότερα στην Αιγαιακή Θράκη. Πρόκειται για την εποχή που ακμάζουν οι προϊστορικοί και πρωτοϊστορικοί πολιτισμοί του Αιγαίου (Κυκλαδικός, Μινωικός, Μυκηναϊκός) και φαίνεται πως ορισμένες παράλιες και νησιωτικές θέσεις, όπως η Μάκρη, οι Καρυώτες Σαμοθράκης και ιδιαίτερα το Μικρό Βουνί Σαμοθράκης στη Ν.Δ. παραλία του νησιού, συμμετέχουν ενεργά στο νέο πολιτισμικό πλαίσιο που διαμορφώνεται.

Το τέλος της Εποχής Χαλκού και η Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου αντιπροσωπεύονται στην περιοχή με αρκετές θέσεις (Κίρκη, Άβαντας, Πόταμος, Μάκρη, Νίψα, Κοίλα, Καβησός, Βριχός και Γιαλόμανδρα Σαμοθράκης) και απαντώνται όλοι οι συνηθισμένοι τύποι μεγαλιθικών μνημείων: οχυρές ακροπόλεις, υπαίθρια ιερά για τη λατρεία του ήλιου και των άστρων, γραμμικές και ανθρωπόμορφες βραχογραφίες, βράχοι με λατρευτικές κοιλότητες ή άλλα λατρευτικά λαξεύματα, λαξευτοί τάφοι και "ντολμέν".

Η ζώνη της Αλεξανδρούπολης, όπως και όλη η έκταση από το Δέλτα του Έβρου μέχρι τη Βιστωνίδα λίμνη και με προς Βορρά όριο τους πρόποδες του ορεινού όγκου της Ροδόπης, κατοικείται από τους Κίκονες. Οι Κίκονες είναι ο περίφημος θρακικός λαός, με τον οποίο συγκρούστηκε ο Οδυσσέας και οι σύντροφοί του στην επιστροφή από την Τροία.

Από τον 7ο π.χ. αιώνα ο κυριότερος πολιτικός και οικονομικός παράγοντας του χώρου είναι η πόλη-κράτος της Σαμοθράκης. Άποικοι από τη Σαμοθράκη (θέση Παλαιάπολη) ιδρύουν τη Σαμοθρακική Περαιά, μικρές δηλαδή πόλεις στην αντίπερα ακτή από της εκβολές του ποταμού Έβρου έως το βουνό Ίσμαρος, για να ενισχύσουν τις εμπορικές επαφές με τη θρακική ενδοχώρα. Σύμφωνα με τις αρχαίες μαρτυρίες, που καλύπτουν το διάστημα 5ος π.χ. αι.- 4ος μ.Χ. αι., παραδίδονται έξι πόλεις και ένα τοπωνύμιο. Ο Ηρόδοτος αναφέρει τις: Μεσημβρία, Ζώνη, Σάλη και το ακρωτήριο Σέρρειον. Μεταγενέστερες πηγές συμπληρώνουν τις: Δρυς, Τέμπυρα και Χαράκωμα. Στο τέλος του 5ου π.χ. αι. ορισμένες από αυτές πλήρωναν σοβαρό φόρο στην Αθηναϊκή συμμαχία (Ζώνη, Δρυς, Σάλη). Με βάση φιλοσοφικά και επιγραφικά δεδομένα τον 2ο π.χ. αι. ένα τμήμα της Περαιάς εισέρχεται στη δικαιοδοσία της Μαρώνειας.

Στη ρωμαϊκή περίοδο περιορίζεται προς τα ανατολικά, από την Αλεξανδρούπολη, μέχρι την Τραϊανούπολη, όπως δηλώνουν δύο οροθετικές επιγραφές του 1ου μ.Χ. αι., και ανακηρύσσεται "ιερή χώρα", δηλαδή προστατευμένη επικράτεια αφιερωμένη στους Μεγάλους Θεούς της Σαμοθράκης.

Η πόλη Σάλη ταυτίζεται με τη σημερινή Αλεξανδρούπολη.

Τραϊανούπολη

- Στα ρωμαϊκά χρόνια κυριαρχεί στην έκταση της Σαμοθρακικής Περαίας μία νέα πόλη, η Τραϊανούπολη και οργανώνονται μεγάλα οδικά δίκτυα, όπως η Εγνατία οδός.
Στη Βυζαντινή εποχή η περιοχή παίζει πρωτεύοντα ρόλο, καθώς αποτελεί την άμεση γειτονιά της Κωνσταντινούπολης, και στα όριά της ακμάζουν σημαντικές πόλεις ή οικισμοί (Τραϊανούπολη, Βήρα, Μάκρη) και μοναστικά συγκροτήματα (Παναγία Κοσμοσώτειρα στις Φέρες, σπηλαιώδης ναός Αγίων Θεοδώρων), που προστατεύονται από ισχυρές στρατιωτικές εγκαταστάσεις (κάστρα Πόταμου και Άβαντα).

Το Δεδέ-Αγάτς (έναν μικρός ψαράδικος οικισμός)

- Αυτό το κομμάτι της θρακικής γης, η θέση της Αλεξανδρούπολης, αφού έγινε μονοπάτι διάφορων κατακτητών και θέατρο πολεμικών συγκρούσεων, από την αρχαιότητα μέχρι την Τουρκοκρατία, ερημώθηκε και καλύφθηκε με δάση από αγριόδενδρα και βελανιδιές, ιέρειες του Διονύσου...
Οι ύμνοι τους για τη μετεμψύχωση μετά από αιώνες, ελκύουν κάποιους Αινίτες, Μακρινούς και Μαρωνίτες ψαράδες. Και εκεί, στα μέσα του 19ου αι., χωρίς να υποψιάζονται ότι γράφουν ιστορία, οι απλοί ψαράδες στήνουν ένα μικρό ψαράδικο οικισμό. Το Δεδέ-Αγάτς!

Από το Δεδέ- Αγάτς στην
Αλεξανδρούπολη

1871

Για την ονομασία Δεδέ-Αγάτς, που σε ελεύθερη μετάφραση σημαίνει παλιό δέντρο ή δέντρο του ερημίτη, υπάρχουν δύο εκδοχές: α) ότι προέρχεται από την αιωνόβια βελανιδιά, όπου βρισκόταν ο τάφος του Τούρκου Ντεντέ και β) ότι οφείλεται στις βελανιδιές που σκίαζαν την παραλία (ντεντέ-αγατσαρ).

1871-Ερχομός του σιδηρόδρομου

- Και να που το 1871 φθάνει στο μικρό ψαροχώρι, ασθμαίνοντας, ο σιδηρόδρομος. Είχε ραντεβού με τα μεγάλα ρωσικά και αυστριακά βαπόρια γι' αυτό κατέβηκε ίσαμε το λιμάνι. Συμφώνησαν να βοηθήσουν το Δεδέ-Αγάτς να αναπτυχθεί. Αρχίζουν λοιπόν να φέρνουν ξένους. Ξένους από όλα τα σημεία του ορίζοντα. Στην πιο καινούργια πόλη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας που ανατέλλει, συνωθούνται Έλληνες, Αρμένιοι, Τούρκοι, Φραγκολεβαντίνοι, Εβραίοι, Βούλγαροι. Έμποροι, τεχνίτες, ναυτικοί συνθέτουν μίαν άλλη Αλεξάνδρεια, Σμύρνη, Θεσσαλονίκη. Εδώ μαζεύονται τα εμπορεύματα από όλη τη Θράκη αλλά και την Ανατολική Ρωμυλία για να προωθηθούν σε άλλες αγορές. Πως να λείψουν τα προξενικά πρακτορεία; Μέχρι το 1912 στην πόλη υπάρχουν οκτώ προξενεία!

1878 –Ρώσοι Κατακτητές

Στο ρωσοτουρκικό πόλεμο, το 1878, το Δεδέ-Αγάτς, με τη συνθήκη του Αγίου Στεφάνου, κατοχυρώνεται στη Ρωσία.

Ρώσοι –οι νέοι κατακτητές

- Οι καινούργιοι κατακτητές αναλαμβάνουν τη ρυμοτομία του κι αυτό τουλάχιστον τους το χρωστάει. Επί δύο χρόνια χαράζουν δρόμους φαρδείς και κάθετους προς την παραλία και φτιάχνουν μια πόλη υπόδειγμα ρυμοτομίας. Επισφραγίζουν το καταπληκτικό έργο τους με ένα φάρο, που θα είναι πλέον σημείο αναφοράς...

1880

Οι Ρώσοι -οι νέοι κατακτητές-επισφραγίζουν το καταπληκτικό έργο τους με ένα φάρο, που θα είναι πλέον σημείο αναφοράς...

Στην ηγεμονία της Βουλγαρίας

- Ο αναπτυξιακός οργασμός της εβρίτικης πολιτείας δεν ανακόπτεται ούτε μετά τη βίαιη προσάρτησή της στην Ηγεμονία της Βουλγαρίας, το 1885. Κατασκευάζονται δημόσια έργα, ναοί, σχολεία, νοσοκομείο. Τα επιβλητικά νεοκλασικά κτίρια καλωσορίζουν, το 1897, το Οριάν Εξπρές που ενώνει τη Θεσσαλονίκη με την Πόλη. Την ίδια χρονιά τα φτυάρια εργατών, που σκάβουν κοντά στον τάφο του Ντεντέ, Ν.Δ. του φάρου, αρνούνται να συνεχίσουν για να μην καταστρέψουν την πλάκα με την επιγραφή: "ΟΡΟΣ ΧΩΡΑΣ ΙΕΡΑΣ ΘΕΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ" (όριο της ιερής χώρας των θεών της Σαμοθράκης).

Jardin Principal et Allées, Indochine

Édité par H. H. H. H.

1905 – Ίωνας Δραγούμης

- Το 1905 διορίζεται Υποπρόξενος στο Δεδέα-Αγάτς ένας όμορφος νέος, που θα μεθύσει από τους χυμούς της όμορφης πόλης και θα ερωτευθεί με πάθος τ' ακρογιάλι της, το οποίο ώρες ατελείωτες θα φλερτάρει καθισμένος στον ίσκιο ενός δέντρου. Λέγεται Ίωνας Δραγούμης. Ο Υποπρόξενος, εντοπίζοντας τις ύποπτες κινήσεις των κομιτατζήδων, θα στέλνει μηνύματα αγωνίας στη μητρόπολη.

1912- Α΄ Βαλκανικός Πόλεμος

- Όταν αγαπάς, δεν ξεγελιέσαι! 1912. Πρώτος Βαλκανικός πόλεμος.
Η αγαπημένη του Δραγούμη καταλαμβάνεται από βουλγαρικά στρατεύματα. Πάνω από εκατό κομιτατζήδες επιδίδονται σε κλοπές, βιασμούς, εξευτελισμούς, φόνους. Πρώτα θύματα οι Τούρκοι. Ακολουθούν οι Έλληνες. Δεν έχουν πατρίδα, ορφάνια και μοιρολόγια. "Υπομονή και θάρρος ώσπου νά 'ρθει η ώρα", συμβουλεύει η μητροπολιτική Ελλάδα του Προξενείου.

Κατοχή από τους Βούλγαρους

- Τον Αύγουστο του 1913 με τη συνθήκη του Βουκουρεστίου ο τόπος παραχωρήθηκε στους Βούλγαρους. Απομακρύνεται το ιστορικό θωρηκτό "Αβέρωφ" που είχε αγκυροβολήσει στα ανοιχτά του Δεδέ-Αγάτς, και οι Έλληνες Θρακιώτες συνειδητοποιούν με το φευγιό του πως τώρα αρχίζει ο Γολγοθάς της προσφυγιάς τους. Καράβια, τρένα, κάρα απομακρύνουν το ελληνικό στοιχείο. Ο Διόνυσος παύει τους χορούς του, ο Ορφέας σπάει τη λύρα του. Μόνο τα ουρλιαχτά του Πολύφημου ακούγονται. Το "Δέντρο του Ερημίτη" μαράθηκε.

Επτά χρόνια πικρής προσφυγιάς. Οι ξεριζωμένοι δεν έχουν βιός να μεταφέρουν, παρά μόνο τη μνήμη και τα έθιμά τους. Τα "αναστενάρια" (πυροβασίες) φεύγουν από τη Θράκη και βρίσκουν καινούργια πατρίδα.

Οι ελάχιστοι Έλληνες που μένουν πίσω πληρώνουν με τον πιο σκληρό τρόπο την άρνησή τους να εγκαταλείψουν ότι πιο πολύ αγάπησαν. Βλέπουν την πόλη τους να καταστρέφεται, ιστορικά αρχεία και ντοκουμέντα να ρίχνονται στη φωτιά. Είναι αυτοί οι γέροι πεισματάρηδες, τα αγύριστα κεφάλια, που ορκίζονται να αντέξουν και να γίνουν ο κρίκος της ιστορίας του τόπου. Και είναι οι πρώτοι μετά το τέλος του Α' Παγκόσμιου Πολέμου που θα πανηγυρίσουν την ένωση της Θράκης με την Ελλάδα (συνθήκη του Νείγυ, 1919).

Basilica 'St. Marcos' Antigua Guatemala

Το Δεδέ-Αγάτς θα κυβερνηθεί προσωρινά από Διασυμμαχική Διοίκηση. Καινούργιοι στρατοί κατοχής. *"Πολύπαθος τόπος. Σταυροδρόμι στρατιωτών, παλαίστρα αντρειωμένων και ασίγαστος η κατοχή του από τους Βορεινούς που ζητούν διέξοδο στην Άσπρη θάλασσα"* σχολιάζει η συγγραφέας Σοφία Κλήμη.

Κυβερνητικός αντιπρόσωπος της Ελλάδας στη Διασυμμαχική Διοίκηση είναι ο Χαρίσιος Βαμβακάς, έμπιστος συνεργάτης του Ελευθέριου Βενιζέλου. Κατορθώνει σε ελάχιστο χρονικό διάστημα να υψώσει το ελληνικό γόητρο και να ενσωματώσει την περιοχή στον ελληνικό διοικητικό οργανισμό, πριν ακόμα επιδικαστεί στην Ελλάδα.

14^η Μαΐου 1920

- Κάποτε όμως θα 'ρθει η 14η ΜΑΪΟΥ 1920. Η απελευθέρωση! Η 9η Μεραρχία Σερρών, η οποία βρισκόταν στην κοιλάδα του Νέστου, με διοικητή τον Επαμ. Ζυμβρακάκη, θα καταλάβει τις διαβάσεις προς τη Βουλγαρία και θα συγκεντρωθεί στη Γκιουμουλτζίνα (Κομοτηνή).

Μια νηοπομπή, από είκοσι δύο φορτηγά πλοία, αποβιβάζει τη Μεραρχία Ξάνθης, με διοικητή το στρατηγό Κων. Μαζαράκη-Αινιάν, στο Δεδέ-Αγάτς. Γίνεται η υποστολή της γαλλικής σημαίας και η έπαρση της ελληνικής. Ο αστυνομικός διευθυντής Κ. Δανιήλ παραδίδει την πόλη. Άνθρωποι αγκαλιασμένοι παρελαύνουν μπροστά από τα σπίτια, γιατί κανείς δεν είναι θεατής. Και θα παρελαύνουν εσαεί στις 14 Μαΐου.

1920

Η απελευθέρωση- Πανηγυρισμοί

Το νέο όνομα της πόλης

- Οι καμπάνες καταδέχονται να τραγουδήσουν παρέα με τις σφυρίχτρες των φουγάρων των πλοίων, ο Φάρος ξέχασε τους ναυτικούς κι έστρεψε το βλέμμα του στο στεριανό πανηγύρι... Η πόλη αποκτά το πρώτο της ελληνικό όνομα, **Νεάπολη**. Δεν θα προλάβει όμως να ακούσει σε αυτό, επειδή οι τοπικές αρχές αποφασίζουν να την ξαναβαφτίσουν. Την ονόμασαν **Αλεξανδρούπολη** προς τιμήν του βασιλιά Αλέξανδρου, ο οποίος πηγαίνοντας να απελευθερώσει την Αδριανούπολη, πέρασε από την περιοχή.

Η Μικρασιατική καταστροφή

- Δε θα περάσει όμως πολύς καιρός και καπνισμένα σύννεφα σκεπάζουν τον ουρανό. Η Σμύρνη καίγεται! "Χαλνούν τη Μικρασία", φωνάζουν έντρομοι οι Εβρίτες κι ανοίγουν την αγκαλιά τους στους πρόσφυγες που κυνηγημένοι από τους τσέτες του Κεμάλ, φτάνουν γυμνοί κι εξαθλιωμένοι. Η Αλεξανδρούπολη αναλαμβάνει το βάρος της στέγασης χιλιάδων Μικρασιατών. Ο στρατηγός Πλαστήρας οργανώνει εδώ την έδρα της στρατιάς της Θράκης.

1923-Συνθήκη της Λωζάνης

- Οι μεγάλες Δυνάμεις υπογράφουν το 1923 στη Λωζάνη τη συνθήκη που έρχεται να επικυρώσει τις συνθήκες του Νεϊγύ και των Σεβρών (και συνθηκών ουκ έστι τέλος...). Παραχωρείται η Δυτική Θράκη στην Ελλάδα αλλά και μας υποχρεώνουν στην άνευ όρων παράδοση της Αν. Θράκης στους Τούρκους. Έκοψαν στα δύο το κορμί της καλλίγραμμης κόρης του Ωκεανού και της Παρθενόπης... Όλοι πίστεψαν πως οι ταλαιπωρίες είχαν τελειώσει. Ντόπιοι και πρόσφυγες ρίχνονται στη δουλειά. Αρχίζει μία αναγέννηση στην πνευματική κίνηση, με ηγετικές φυσιογνωμίες τον παιδαγωγό Θεόδωρο Κάστανο, το δάσκαλο Αθανάσιο Σπανό και τον ιατροφιλόσοφο και ιστοριοδίφη Αχιλλέα Σαμοθράκη. Δυο φορές την ημέρα όλοι οι κάτοικοι σ' όποιο σημείο της πόλης κι αν βρίσκονται, ότι κι αν κάνουν, σταματούν. Στέκονται προσοχή. Η φιλαρμονική παιανίζει τον εθνικό ύμνο με την ανατολή και τη δύση του ήλιου. Τι συμβαίνει αυτό το πρωινό και σίγασε; Τι έπαθε η καμπάνα του Αη Νικόλα;

Β' Παγκόσμιος Πόλεμος

- Β' Παγκόσμιος Πόλεμος βρίσκει την Αλεξανδρούπολη κουκλίτσα. Η μουντή, νέα βουλγαρική κατοχή δεν διακρίνει το κάλλος, δεν τη λυπάται, τη συνθλίβει. Άντε πάλι ταλαιπωρίες, καινούργιοι διωγμοί. Μόνο η ελπίδα παραμένει σταθερή από ένα ανείπωτο χρησμό...
Ο χρησμός βγαίνει. Η απελευθέρωση έρχεται με τον πρώτο υφυπουργό Γενικό Διοικητή, τον Αλέξανδρο Παπαθανάση.

Η Αλεξανδρούπολη ξαναβρίσκει τους ρυθμούς της. Με τα κεφάλια βήματα του Μαντηλάτου και του Ζωναράδικου ζωντανεύει η πόλη με τα παϊτόνια και τα περισσότερα ποδήλατα. Τα παϊτόνια παρατάσσονται μπροστά στο σταθμό για να μεταφέρουν τους πρώτους επισκέπτες. Στα εκατό μέτρα διαδρομής αντιστοιχούν τουλάχιστον δέκα χαιρετισμοί.

Πνευματική ανάπτυξη της πόλης

- Ο Σύλλογος Κυριών και Δεσποινίδων, σε συνεργασία με το Ωδείο, διοργανώνει πνευματικές εκδηλώσεις και διαλέξεις με συνοδεία πιάνου. Στους αργαλειούς της Ταπητουργικής Σχολής ανασαίνει η καλλιτεχνική παράδοση της Θράκης. Είναι τα τρία από τα παιδιά μιας πληθωρικής προσωπικότητας, της Ελένης Φιλιππίδη. Η Ζαρίφειος Παιδαγωγική Ακαδημία είναι το ανώτερο πνευματικό ίδρυμα της εποχής και πραγματικό κτιριακό κόσμημα.

Η Ζαρίφειος Παιδαγωγική Ακαδημία

Η Λεονταρίδειος Σχολή

Το Καπνομάγαζο

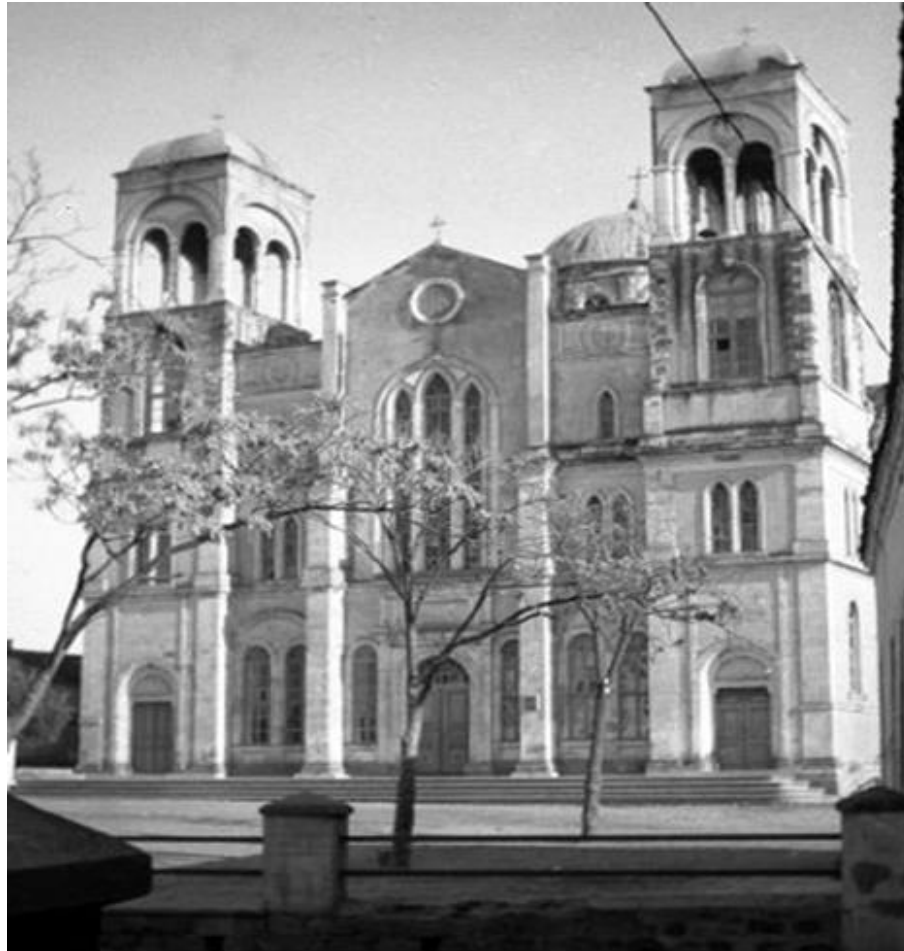
Το Ταχυδρομείο

Κτίριο γραφείων του Ο.Σ.Ε

Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου

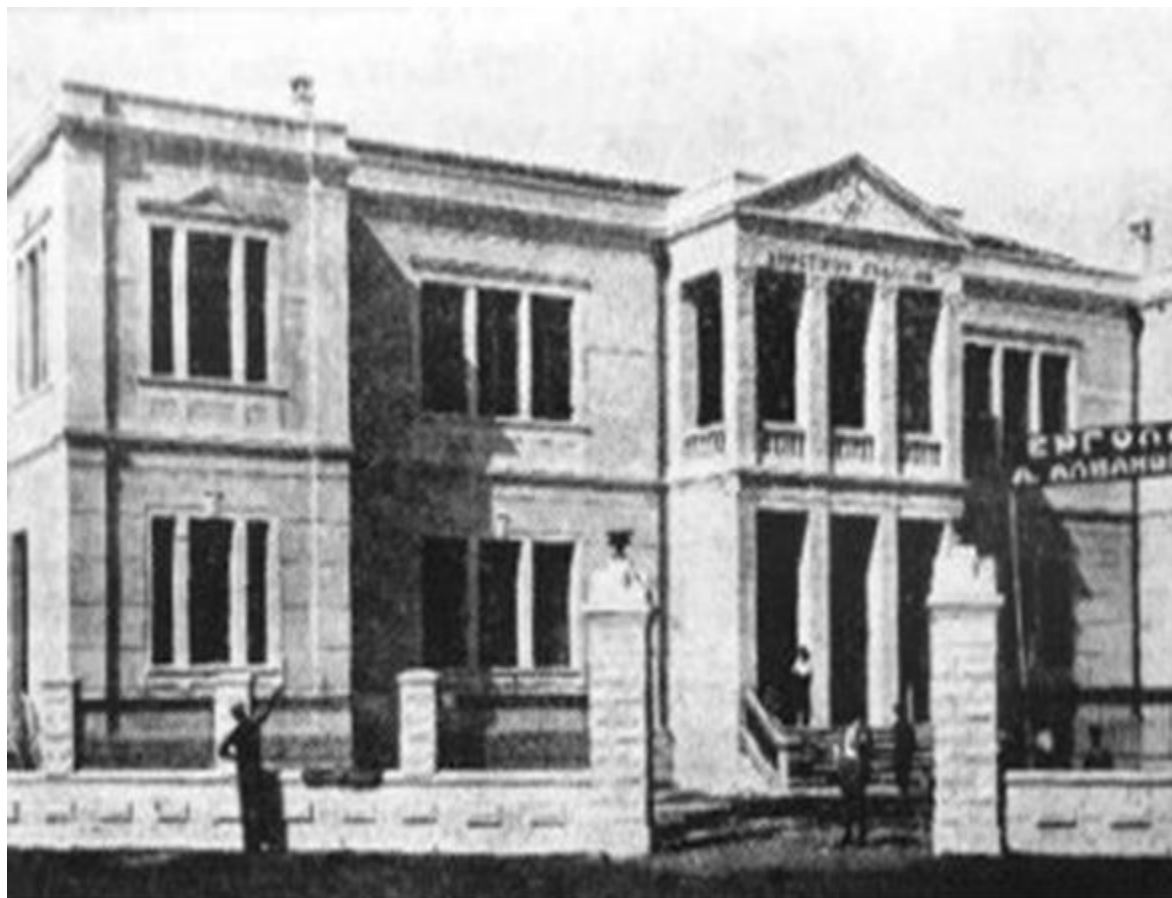
Μύλος Μασούρα

Ο Δημοτικός κήπος

1^ο Δημοτικό Σχολείο

Το παλιό παλιό Νοσοκομείο

Το Διοικητήριο της πόλης

Το λιμάνι και οι αποθήκες του

Η παραλία

Κτίριο Δικαστηρίων

